

העותרים:

1. מ' ג' (מבקש מקלט מאריתריאה)
 2. ת' ט' (מבקשת מקלט מאריתריאה)
 3. ק' ט' (קטין, ע"י הוריו, העותרים 1 ו-2)
 4. מ' ק' (מבקש מקלט מאריתריאה)
 5. ט' ג' (מבקשת מקלט מאריתריאה)
 6. ה' ג' (קטינה ע"י הוריה העותרים 4 ו-5)
 7. מ' פ' (מבקש מקלט מאריתריאה)
 8. ר' ג' (מבקשת מקלט מאריתריאה)
 9. נ' ג' (קטין, ע"י הוריו, העותרים 7 ו-8)
 10. האגודה לזכויות האזרח בישראל
 11. א.ס.ף – ארגון סיוע לפליטים ומבקשי מקלט בישראל
 12. המוקד לפליטים ולמהגרים
- כולם ע"י עו"ד ענת בן-דור ו/או אלעד כהנא
מן התכנית לזכויות פליטים, הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת תל אביב
טל': 03-6405264, פקס: 03-6407422, נייד: 054-7545494

-נגד-

המשיבים:

1. שר הפנים
 2. מנכ"ל רשות האוכלוסין וההגירה
- ע"י פרקליטות המדינה, משרד המשפטים
רח' צלאח א-דין 29, ירושלים
3. המרכז הרפואי שערי צדק
- רח' שמואל בייט 12, ירושלים

עתירה למתן צו על תנאי

מוגשת בזאת עתירה למתן צו על תנאי, המורה למשיבים לבוא וליתן טעם כדלקמן:

- א. מדוע לא יאפשרו המשיבים 1 ו-2 לאבות אשר אינם תושבי ישראל ואשר שמותיהם לא תועדו בהודעות לידת החי של ילדיהם, להירשם כאבות באישורי הלידה שמנפיקים המשיבים ומדוע לא יתקנו את שמות המשפחה של הילדים בהתאם לרצון הוריהם;
- ב. מדוע לא יתוקנו נהלי המשיבים 1 ו-2 הנוגעים לרישום פרטי אבות שאינם תושבי ישראל ("נוהל רישום לידה בארץ" (מס' 2.2.001); "נוהל הפקת תעודת לידה" (מס' 2.15.0001); ו"נוהל הטיפול לרישום נולדים בישראל והכללת הזכאים לכך במרשם האוכלוסין" (מס' 2.2.0008)) כך שיובהר שניתן להוסיף את שם האב להודעת לידת חי גם בדיעבד בדרך של הצהרה, ומדוע לא תבוטל ההנחייה ששלח מר אלי לוי, מנהל תחום מרשם ודרכונים ברשות האוכלוסין וההגירה ביום 15.8.2017 לפיה נאסר על בתי-החולים לעשות כל שינוי או תיקון בהודעת לידת החי; לחילופין – מדוע לא יאפשרו המשיבים 1 ו-2 תיקון פרטים שנרשמו בהודעת לידת החי, לרבות הוספת פרטי אב, על-ידי הורים שאינם תושבי ישראל, בלשכות משרד הפנים לצורך הנפקת אישורי לידה.
- ג. למשיב 3 – מדוע לא יוסיף את שמות האבות העותרים (מס' 1, 4 ו-7) להודעות לידת החי אשר הנפיק ביחס לילדיהם (העותרים מס' 3, 6 ו-9).

מבוא

עניינה של העתירה בזכותם של העותרים, מבקשי מקלט מאריתריאה השוהים כדן במדינת ישראל ואשר ילדיהם נולדו בישראל, לרישום מדויק ומלא של פרטי ילדיהם בהודעות הלידה שמנפיק בית-החולים ובאישורי הלידה שמנפיק משרד הפנים, כך שהרישום יכלול את שם האב ואת שם המשפחה שבחרו ההורים להעניק לילדיהם. כל האבות העותרים נכחו בבית-החולים (המשיב 3) בעת שנולדו ילדיהם. כולם ביקשו, ביחד עם נשותיהם, אימהותיהן של הילדים, להרשם בהודעות לידת החי כאבותיהם של הילדים. כולם סורבו, שלא כדן, על ידי המשיב 3. בשלב הבא, כאשר פנו אל לשכות משרד הפנים (המשיבים מס' 1 ו-2) וביקשו אישור על הלידה, סירבו פקידי המשיבים 1 ו-2 לרשום את שמות האבות בתואנה שלא נכללו בהודעת לידת החי.

סירובם של הפקידים בבית-החולים לרשום את שמות האבות בהודעות לידת החי של ילדיהם ואחר-כך סירובם של פקידי משרד הפנים לתעד את שמות האבות באישורי הלידה עומד בניגוד לחוק מרשם האוכלוסין, תשכ"ה-1965 ותקנותיו; בניגוד לפסיקת בית משפט נכבד זה בבג"צ 10533/04 **ויס נגד שר הפנים**, פסק-דין מיום 28.6.2011 (פורסם בנבו) ובניגוד לנהלי המשיב מס' 1. לאחרונה שב בית המשפט הנכבד ונדרש לסוגיה דומה במסגרת בג"צ 1528/13 **אטני נגד שר הפנים**, פסק-דין מיום 22.12.2016 (פורסם באר"ש), ולכאורה נראה היה שהנושא בא על תיקונו עם התחייבות המשיבים 1 ו-2 לתעד בהודעות לידת החי את שמות האבות, להימנע מהשמטת שמות האבות בעת הנפקת אישורים על לידה ולהעניק לילד את השם שבחרו הוריו.

דא עקא, מסתבר שלשיטת המשיבים, התחייבויותיהם בפרשת **אטני** חלות רק לגבי אבות ששמותיהם נרשמו בהודעות לידת החי של ילדיהם שהנפיקו בתי-החולים. אבות שלא הצליחו

להרשם בהודעות לידת החי, כאמור – בשל סירובם של פקידי בתי-החולים שפעלו שלא כדין – אינם יכולים להוסיף את שמם להודעות הלידה ולאישורים על הלידה שמנפיקים המשיבים.

סירובם של המשיבים להכיר בהורותם של האבות העותרים פוגע בזכויות היסוד של כל בני-המשפחה ובעיקר נפגעות זכויות הילדים לזהות, לקשרי משפחה, ולכלל אגד הזכויות שתיעוד מדויק של הלידה ופרטי ההורים נועד להבטיח. במקביל נגרמת פגיעה חמורה בזכות לפרטיות ולחיי המשפחה של ההורים. תשובת המשיבים 1 ו-2 לפיה לא יאפשרו להורים לערוך בדיעבד "מקצה שיפורים" בעניין רישום פרטיהם, אינה מתקבלת על הדעת, לאור העובדה שמי שמנעו את רישום האבות בעת הלידה, ויצרו את הבעיה מלכתחילה, הם המשיבים עצמם.

העובדות הרלוונטיות

א. הצדדים לעתירה

1. העותרים 1 ו-2 הם בני-זוג נשואים אזרחי אריתריאה והעותר 3 הוא בנם הקטין, יליד ישראל. במהלך כל שנותיהם בישראל שוהים בני הזוג בישראל כדין, במסגרת מדיניות אי-ההרחקה של מדינת ישראל ורישיונות הישיבה שלהם לפי סעיף 2(א)(5) לחוק הכניסה לישראל, תשי"ב-1952 מוארכים כסדרם. עותר 1 שירת שנים ארוכות כחייל בצבא אריתריאה ואף נפצע פעמיים במהלך השירות. בשנת 2001 נכח העותר בישיבה בה השתתפו גם מפקד צבא בכיר ופקיד ממפלגת השלטון. אחד הנוכחים שאל מדוע צעירים כה רבים עוזבים את המדינה. העותר 1 הסביר שהדרישות של הממשלה מן הציבור הן בלתי אפשריות וכל עוד יימשכו, הצעירים ימשיכו לברוח מן המדינה. כשסיים את דבריו מחאו חלק מהנוכחים כפיים. מיד לאחר הישיבה נאסר העותר. חבריו ליחידה מחו על מעצרו וגם חסמו דרכים והעותר שוחרר. אולם מספר ימים לאחר מכן הוא נאסר והוחזק במשך שישה חודשים בתנאים קשים ביותר.
2. לאחר שחרורו נאסר העותר פעמיים נוספות והוחזק בתנאים קשים ובלתי אנושיים, באחד המקרים בכלא תת קרקעי ובחלק מהזמן גם בבידוד, ללא אור וללא טיפול רפואי. בשנת 2004 הצליח העותר להשתחרר מן השירות הצבאי אולם בעיותיו לא תמו. פקידי השלטון המשיכו לעקוב אחריו ולאיים עליו. העותר ברח מארצו לאחר שאדם חמוש, שהעותר סבור שהוא נציג השלטונות, הופיע מחוץ לביתו והתפתחה תגרה ביניהם. בדרכו לישראל נחטף העותר והוחזק במשך ארבעה חודשים באחד ממחנות העינויים בסיני לשם גביית כופר נפש ממשפחתו. הוא עונה עד שהכופר שולם ורק אז שוחרר. העותר נכנס לישראל ללא היתר בשנת 2008.
3. העותרת 2 נאסרה באריתריאה מיד לאחר עזיבתו של בעלה והושת עליה קנס של 50,000 נקפה (המטבע המקומית באריתריאה). בסיוע בני משפחתה היא שוחררה מן הכלא וברחה מאריתריאה. לאחר שהגיעה למצרים, נעצרה והוחזרה לסודן שם הוחזקה בכלא בתנאים קשים. לאחר שלושה ימים בכלא הוחזרה מסודן לאריתריאה, שם נכלאה והוחזקה במשך חודשיים ימים בתנאים קשים ובלתי אנושיים. לאחר שחרורה שבה וברחה מאריתריאה, ובשנת 2011 נכנסה ללא היתר לישראל והצטרפה אל בעלה.

4. לעותרים 1 ו-2 שלושה ילדים שנותרו באריתריאה לאחר יציאת הוריהם: ה' (יליד 2004), ס' (ילידת 2005) ונ' (יליד 2007). לפני כשנה ברח ה' לסודן ולאחרונה הגיע לאיטליה. ילדם הרביעי של העותרים, ק' (העותר 3), נולד ביום 17.2.2013 בבית-החולים "ביקור חולים" בירושלים (שמנוהל כיום כחלק מן המרכז הרפואי "שערי צדק" בירושלים).

5. העותר 1 נכח בלידתו של העותר 3 בבית-החולים. הוא והעותרת 2 ביקשו מפקידת הרישום בבית-החולים לרשום בהודעת לידת החי את העותר 1 כאביו של העותר 3 ולרשום את שם משפחתו של העותר 3 לפי שם אביו.¹ בני-הזוג הציגו את תעודת נישואיהם והעותר הציג תלושי משכורת שמעידים שהוא משלם ביטוח לאומי. על אף בקשתם ובניגוד לדין, סירבה הפקידה לרשום את העותר בהודעת לידת החי ורשמה רק את העותרת 2 כאימו של העותר 3. שם משפחתו של העותר 3 נרשם כ"ט--" שהוא שיבוש של שם אביה של אימו (---). הפקידה אמרה לעותרים שכך החוק במדינת ישראל. העותר כעס שמפרידים אותו מעל אישתו ומעל בנו וזרק את הניירות שקיבל על הרצפה. הפקידה כעסה על התנהגותו של העותר והזעיקה את המשטרה. השוטרים הגיעו, ולאחר שהחליפו דברים עם פקידי בית-החולים, אמרו לעותר שעליו לקבל את החלטת הפקידה.

6. לאחר מכן פנה העותר לטיפת חלב, הציג את מסמכיו וביקש לרשמו כאב. נאמר לו שעליו לפנות לצורך זה למשרד הפנים. העותר פנה ללשכת משרד הפנים בירושלים ודרש להרשם כאבי בנו. הפקיד אמר לו שהוא אורח במדינה והוא אינו קובע את החוקים. גם הפעם הגיעו הדברים במהירות לידי כעס, והפקיד אף תפס את העותר בקדמת חולצתו. שוב הוזמנה משטרה. העותר טען בפני השוטרים שזכותו להירשם כאבי בנו, גם הפעם הסבירה לו המשטרה שעליו לציית לפקידים, כך נותר הרישום לגבי העותר 3 חסר, ללא פרטי אביו.

בחודש ספטמבר בשנת 2016 שמע העותר שבמסגרת הליך בבית-המשפט העליון (פרשת **אטני**, ר' בהמשך) ניתנה החלטה שמאפשרת לאבות שאינם תושבי ישראל להרשם כאבותיהם של ילדיהם. הוא שב ופנה ללשכת משרד הפנים בירושלים בבקשה להרשם כאבי בנו. הפקיד אמר לעותר שעליו לפנות לצורך זה אל בית-החולים. העותר סירב לעזוב את המקום וטען שתפקידו של הפקיד הוא לרשום אותו כאבי בנו. גם ביקור זה הסתיים רק לאחר שהוזמנה משטרה למקום.

7. העותרים 1 ו-2 הגישו בקשות מקלט במשרדי יחידת הטיפול במבקשי מקלט באותו יום בחודש יולי 2016. מסיבה שלא היתה ברורה להם ובניגוד לדין, נדחתה בקשתה של העותרת בנימוק שהיא הגישה אותה לאחר המועד הקבוע בנוהל (ר' לעניין זה פסק-דין של בית הדין לעררים בערר (ת"א) 1279-16 א.ג. נגד משרד הפנים, פסק-דין מיום 6.11.2016). בקשתו של העותר, שהוגשה באותו יום, עודה מתבררת. יצויין שבכל שנותיהם בישראל לא קיימו העותרים כל קשר עם שגרירות ארצם והם מפחדים מיצירת קשר עם שלטונות ארצם.

העתק רישיונות הישיבה של העותרים 1 ו-2 רצ"ב כנספח ע/1; העתק תעודת הנישואין רצ"ב כנספח ע/2 (יצויין שהעותרים נישאו באריתריאה, אולם לפי דרישת משרד הפנים

¹ יצויין שבאריתריאה לא מוכר המונח "שם משפחה" כמשמעו במערב. שמו של אדם כולל את השם הפרטי כפי שנתנו לו הוריו ולאחריו מצוין שם אביו. במסמכים רשמיים מופיע לעיתים גם שם הסב.

להמציא תעודת נישואין, ערכו טקס נוסף בישראל); העתק הודעת לידת החי לגבי העותר
3 מיום 17.2.2013 רצ"ב כנספח 3/ע; העתק אישור על לידת העותר 3 שהונפק ביום
4.4.2013 רצ"ב כנספח 4/ע.

8. העותרים 4 ו-5 הם בני-זוג נשואים אזרחי אריתריאה העותרת 6 היא בתם הצעירה (בת
שלוש ושמונה חודשים). בני הזוג שוהים בישראל כדין, במסגרת מדיניות אי-ההרחקה של
מדינת ישראל. לעותר 4 רישיון ישיבה מסוג ב/1 ולעותרת 5 רישיון ישיבה לפי סעיף 2(א)(5)
לחוק הכניסה לישראל, רישיונות אלה מוארכים מעת לעת.

9. העותר 4 נדרש, בדומה לתלמידי תיכון אחרים באריתריאה, ללמוד את שנת הלימודים
האחרונה שלו בבסיס הצבא Sawa. במסגרת הלימודים שאל העותר 4 נציג של הממשלה
מדוע הממשלה כולאת או קונסת את הוריהם של מי שעזבו את אריתריאה או שערקו
מהצבא. לאחר האירוע נלקח העותר 4 לחקירה. בחקירה חזר על דבריו ומיד נאסר. בכלא
הוכה העותר 4 וכן נדרש לעבוד בעבודות פיזיות קשות. לאחר כשנה וחודש ברח העותר.
הוא נכנס לישראל ללא היתר בחודש מאי 2007 ונכלא למשך תשעה חודשים. בעת שהיה
בכלא רואיין על-ידי נציגי נציבות האו"ם לפליטים ונרשם אצלה כמבקש מקלט.

10. העותרת 5 ברחה מאריתריאה בעת שהיתה בכיתה ט' מאחר שחששה מהגיוס לצבא,
המוכר בעולם כעבדות, כהפרת זכויות אדם ובפרט כפגיעה ושיעבוד מיני של נשים
(ר' Human Rights Council, Report of the Commission of Inquiry on Human Rights in Eritrea (May 9, 2016), A/HRC/32/47). היא הגיעה לישראל דרך סודן
ומצרים ונכנסה אליה ללא היתר בחודש נובמבר 2007. בסמוך לאחר כניסתה לישראל,
הובאה העותרת בפני אנשי נציבות האו"ם לפליטים שראיינו אותה, והיא נרשמה
כמבקשת מקלט.

11. בתאריך 6.5.2015 הגישו העותרים 4 ו-5 בקשות למקלט ישירות למשרד הפנים. יצוין שלא
עשו זאת קודם לכן נוכח רישומם אצל הנציבות כמבקשי מקלט. לאחר שלמדו שמשרד
הפנים אינו מכיר עוד ברישום אצל הנציבות כבקשת מקלט, הגישו בקשה נוספת על גב
הטפסים שייעד לכך משרד הפנים. מאז כניסתם לישראל לא היה לעותרים 4 ו-5 כל קשר
עם שגרירות אריתריאה בישראל.

12. לעותרים 4 ו-5 שתי בנות ילידות ישראל. בתם הבכורה ר' נולדה ביום 11.11.2011 בבית-
החולים איכילוב בתל-אביב ופקיד הרישום בבית-החולים רשם את העותר 4 כאביה
בהודעת לידת החי. ברם, כאשר הגיעו בני-הזוג ללשכת משרד הפנים לקבל אישור על
הלידה, השמיט משרד הפנים את פרטי העותר 4, והנפיק אישור על לידה הנושא רק את
פרטי אימה, העותרת 5.

שנתיים לאחר מכן, בתאריך 21.11.2013, כאשר נולדה העותרת 6 בבית-החולים המשיב 3
נכח העותר 4 בלידה וביקש, ביחד עם אישתו, להירשם כאביה. הפקידה בבית-החולים
אמרה לעותרים שהיא אינה יכולה לרשום את העותר 4 כאבי העותרת 6. העותרים הציגו
בפניה את הודעת הלידה של ר' מבית-החולים איכילוב ואת תעודת הנישואין שלהם ושאלו
מדוע לא. הפקידה אמרה להם לפנות למשרד הפנים.

13. העותרים פנו אל לשכת משרד הפנים בירושלים וביקשו שהעותר 4 ירשם כאביה של העותרת 6. העותר הסביר לפקיד שאי ההכרה באבהותו פוגעת בו ובאישתו, שכן משתמע ממנה שהעותרת 5 ילדה את העותרת 6 ללא אב או שלא מבעלה. על אף בקשתם הונפק לעותרים אישור על לידה בו מופיעה רק העותרת 5 כאם. העותרת 6 נושאת את שמות אביה וסבה של אימה כשם משפחתה.
14. בשנת 2016, לאחר שניתן פסק-הדין בפרשת **אטני**, פנו העותרים פעם נוספת למשרד הפנים ושוב ביקשו שהעותר 4 ירשם כאבי בנותיו. מאחר שהעותר 4 היה רשום בהודעת לידת החי שהנפיק בית-החולים איכילוב לגבי בתו הבכורה ר', הוצא לגביה אישור לידה מתוקן הנושא את שמו. פקידי משרד הפנים סירבו לאפשר לו להרשם כאביה של העותרת 6. התוצאה היא שלמרות ששתי בנותיהם של העותרים 4 ו-5 הן אחיות ולהן אותו אב ואותה אם, ניתנו להן על-ידי הפקידים 'שמות משפחה' שונים. הבת הבכורה ר' נושאת את שם סבו של אביה K--- ואילו אחותה, העותרת 6, נרשמה ללא פרטי אביה וכשם משפחה נרשם שמו של אבי אימה O---.
- העתק רישיונות הישיבה של העותרים 4 ו-5 רצ"ב כנספח 5/ע; העתק תעודת הנישואין רצ"ב כנספח 6/ע; העתק הודעת לידת החי של העותרת 6 כפי שנרשמה בבית-החולים ביום 21.11.2103 רצ"ב כנספח 7/ע; העתק אישור על לידה שהונפק ביום 11.2.2014 רצ"ב כנספח 8/ע; העתק הודעת לידת חי של האחות ר' מיום 13.11.2011; העתק אישור על לידה מיום 6.2.2012 והעתק אישור על לידה מתוקן מיום 27.7.2016 לגבי האחות ר' רצ"ב כנספח 9/ע.
15. העותרים 7 ו-8 הם בני זוג נשואים אזרחי אריתריאה, העותר 9 הוא בנם הבכור, בן 5 ועשרה חודשים. העותרים 7 ו-8 נכנסו לישראל, כל אחד בנפרד, ללא היתר, בשנת 2008. בעת כניסתה לישראל היתה העותרת קטינה. בני הזוג שוהים בישראל כדין, במסגרת מדיניות אי-ההרחקה של מדינת ישראל ורישיונות הישיבה שלהם לפי סעיף 2(א)(5) לחוק הכניסה לישראל מוארכים כסדרם.
16. העותר 7 נשלח עם תלמידי תיכון אחרים להשלים את לימודיו (כתה י"ב) במחנה הצבאי Sawa ומונה לשמש כראש קבוצה. זמן קצר לאחר הגעתו למקום ברחו שני תלמידים שהיו בקבוצתו. העותר 7 נעצר בשל היותו ראש הקבוצה ונכלא, ללא משפט, במאסר ארוך למשך כ-11 חודשים בתנאים בלתי אנושיים. בעת מעצרו סבל מאלימות רבה. לאחר ששוחרר, הוצב העותר במסגרת שירות לאומי כמוזכיר בבית-משפט. העותר החליט לברוח מארצו לאחר שזומן לחזור ל-Sawa, מאחר שנודע לו ששני הבורחים הוחזרו לאריתריאה, נכלאו ונחקרו. לעותר נודע מפקיד בית-המשפט בו עבד שלמרות שלא היה לו קשר לבריחתם, צפוי לו עונש דומה ולכן החליט לברוח מארצו.
17. העותר נחטף ונשבה בדרכו לישראל על-ידי מבריחים אשר היכו אותו ועינו אותו כדי לסחוט דמי כופר ממשפחתו. לאחר ששוחרר מידי המבריחים נכנס העותר לישראל ללא היתר ונעצר. בסמוך לאחר מעצרו רואיין על-ידי פקיד משרד הפנים והודיע שהגיע לישראל כדי לבקש מקלט. העותר האמין שדי היה בכך להגיש בקשת מקלט. מאוחר יותר גילה שמשרד הפנים דורש הגשת טפסים יעודיים והגיש אותם ליחידת הטיפול במבקשי מקלט

בתל-אביב בראשית שנת 2017. במשך כל שנותיו בישראל נמנע העותר 7 מכל קשר עם שגרירות אריתריאה.

18. לעותרים 7 ו-8 שלושה בנים, כולם ילידי הארץ: נ', העותר 9 (יליד 26.9.2011) והתאומים ד' ופ' (ילידי 1.12.2014). שלושת הבנים נולדו בבית-החולים ביקור חולים, שהוא היום חלק מן המשיב 3. העותר 7 נכח בבית-החולים כאשר נולד העותר 9 וביקש להרשם כאביו. לאחר הכנת הטופס מסרה הפקידה לעותר 7 את הודעת לידת החי והוא ביקש אותה להסביר לו מה כתוב בה שכן אינו קורא עברית. הפקידה אמרה לעותרים שמאחר שהוא ואישתו עובדים זרים, לא ניתן לרשמו כאב. העותרים חשבו שמדובר בבעיה כספית והציעו לשלם, אך הפקידה טענה שזה החוק במדינת ישראל. לאחר הלידה פנו בני-הזוג למשרד הפנים בירושלים וגם שם ביקשו לרשום את העותר 7 כאבי העותר 9 אך נאמר להם שמאחר שהעותר 7 אינו רשום בהודעת לידת החי, הדבר אינו אפשרי.

19. ביום 1.12.2014 נולדו לעותרים 7 ו-8 התאומים ד' ופ'. הפעם הסכימו פקידי בית-החולים לרשום את העותר 7 כאביהם. עם זאת, כאשר פנו למשרד הפנים, הונפק אישור לידה לתאומים ללא פרטי העותר 7. העותר מחה בפני הפקיד ואמר שהנה – כשנולד נ' נאמר לו שלא ניתן לרשמו כאב משום שלא נרשם בהודעת לידת החי בבית-החולים; מדוע לגבי ד' ופ' לגביהם רשם אותו המשיב 3 כאב – שוב מסרב פקיד משרד הפנים לרשמו? הפקיד השיב לעותר 7 שמשרד הפנים אינו רושם את פרטי האב.

20. כאשר למדו העותרים, בשנת 2016, שבעקבות החלטה שניתנה במסגרת פרשת **אטני** מאפשר כעת משרד הפנים רישום שם האב באישורי הלידה, פנו שוב ללשכת משרד הפנים בירושלים והפעם קיבלו אישור על לידה המתייחס לתאומים הכולל את שמו של העותר 7 כאביהם. שמות המשפחה של התאומים תוקנו ונרשמו לפי שמו של אביהם. באותו ביקור סירבו הפקידים לתקן את אישור הלידה המתייחס לעותר 9. התוצאה היא שהתאומים נושאים את שם סבו של העותר כשם משפחתם (F---) ואילו אחיהם הבכור, העותר 9, נושא את שם אימו ושיבוש של שם סבה (R---G).

21. העותר 7 כואב את העובדה שבנו אינו נושא את שמו. על-פי מנהגי תרבותו, בנו אמור לשאת את שם אביו. העותר 9 המתקרב לגיל בית-ספר החל לשאול מדוע שמו הוא לפי שם אימו. העותר 7 מתקשה להסביר לבנו מדוע הוא אינו רשום כאביו ודואג מה יהיה כאשר העותר יגלה שאחיו הקטנים "זכו" להיקרא על שם אביהם. העדר הרישום מקשה על המשפחה – בכל ההליכים שמתייחסים לעותר 9 יכולה רק העותרת 8 לקחת חלק – כך למשל ברישום למסגרות החינוך וכך כאשר נזקק העותר 9 לטיפול רפואי.

העתק רישיונות הישיבה של העותרים 4 ו-5 רצ"ב כנספח **ע/10**; העתק תעודת הנישואין רצ"ב כנספח **ע/11**; העתק הודעת לידת החי לגבי העותר 6 כפי שנרשמה בבית-החולים ביום 26.9.2011 רצ"ב כנספח **ע/12**; העתק אישור על לידה של העותר 6 שהונפק ביום 5.2.2012 רצ"ב כנספח **ע/13**; העתק הודעות לידת חי ביחס לאחים התאומים מיום 1.12.14; העתק אישור על לידה לגבי האח ד' מיום 22.12.2014; העתק אישור לידה מתוקן ביחס לד' מיום 24.7.2016 רצ"ב כנספח **ע/14**.

22. שלוש המשפחות העותרות הן רק בגדר מקרים מייצגים של תופעה נרחבת יותר שבה סירבו פקידי הרישום בבתי-החולים במשך מספר שנים (ולפי פניות המתקבלות מעת לעת אצל העותרות 10-12, חלקם עדיין מסרבים) לתעד את הורותם של אבות זרים בעת הלידה, וזאת, כך נראה, בהתאם להנחיות המשיבים 1 ו-2 (ר' נספח ע/21 להלן בו מתארות משפחות רבות נוספות את אותה הבעיה). סירוב זה גרר, בתורו, סירוב של משרד הפנים לתעד את האבהות. מתוך כך, לא נרשמו באופן מלא פרטי הלידה של הילדים ו"הוענק" להם שם משפחה לפי אימם, בניגוד לרצון ההורים ולתרבותם.
23. העותרת 10, האגודה לזכויות האזרח בישראל, הוקמה בשנת 1972 והיא ארגון זכויות האדם הוותיק והגדול בישראל העוסק בכל קשת זכויות האדם. לעותרת מומחיות ומחויבות ארוכת שנים לנושא שבמוקד עתירה זו והיא שייצגה את העותרים בבג"צ 10533/04 (פרשת ויס) ובבג"צ 1528/13 (פרשת אטני) שנזכרו לעיל ויצוטטו בהמשך.
24. העותרת 11, עמותת א.ס.ף – ארגון סיוע לפליטים ומבקשי מקלט בישראל, הוקמה בשנת 2007 ופועלת למתן סיוע פסיכו-סוציאלי לפליטים ולמבקשי מקלט ולקדם נגישות לשירותים סוציאליים ולשירותי רווחה. העמותה מקיימת קו פתוח לפניות של פליטים ומבקשי מקלט ובמסגרת זו הגיעו אליה תלונות רבות בנושא סירוב המשיבים לתעד אבהותם של מבקשי מקלט ביחס לילדיהם שנולדו בישראל.
25. העותרת 12, המוקד לפליטים ולמהגרים היא עמותה רשומה אשר נוסדה בשנת 1998 אשר מטרתה לקדם את זכויות האדם של מהגרי עבודה ופליטים ולמנוע סחר בבני-אדם בישראל (העותרת פעלה שנים ארוכות בשמה הקודם: מוקד סיוע לעובדים זרים). גם לעותרת 12 קו פתוח לפניות הציבור וגם היא קיבלה פניות רבות של הורים שאינם תושבי ישראל אשר ביקשו לרשום את פרטי ילדיהם לרבות שמות אביהם. פניות נציגי העותרת 12 לבתי-החולים ולמשרד הפנים בשם של מספר משפחות אשר שמות ילדיהן נרשמו ללא שמות האבות, הושבו ריקם.
26. המשיב 1 הוא השר הממונה על ביצועו של חוק מרשם האוכלוסין, תשכ"ה-1965, הקובע את חובתן של הרשויות לרשום ולתעד כל לידה שארעה בישראל. במסגרת סמכויותיו התקין המשיב מספר נהלים המסדירים את אופן רישום לידות בישראל ובהם את "נוהל רישום לידה בארץ" נוהל 2.2.0001 (מעודכן ליום 24.3.2011); "נוהל הפקת תעודת לידה" מס' נוהל 2.15.0001 (מעודכן ליום 1.8.2010) ו"נוהל הטיפול לרישום נולדים בישראל והכללת הזכאים לכך במרשם האוכלוסין", מס' נוהל 2.2.0008 (מעודכן ליום 28.6.2006) למשיב כמובן הסמכות לתקן את נהליו כמבוקש בסעדי העתירה.
27. המשיב 2 עומד בראש יחידת סמך עצמאית אשר הוקמה בכפיפות למשרד הפנים (החלטה 3434 של הממשלה ה'31 "הקמת רשות האוכלוסין, ההגירה ומעברי גבול במשרד הפנים" (13.04.2008) והחלטה 3599 של הממשלה ה'31 "הקמת רשות האוכלוסין, ההגירה ומעברי גבול במשרד הפנים – יישום" (15.06.2008)). המשיב 2 ממונה על-ידי המשיב 1 (מינוי ממלא מקום ראש רשות האוכלוסין וההגירה, י"פ התשע"ז 7433). הפקידים שכפופים למשיב 2 הם שמנחים את בתי-החולים כיצד ליישם את הוראות הנוהל לעניין רישום לידות בישראל ובכלל זה ההנחייה של מר אלי לוי מיום 15.8.2016 (ר' בהמשך) שביטולה מתבקש במסגרת עתירה זו.

28. המשיב 3 הוא האחראי על הנפקת הודעות לידת החי בעניינם של העותרים. המשיב 3 מחוייב על-פי סעיף 6(א) לחוק מרשם האוכלוסין להודיע למשרד הפנים על כל לידה שאירעה במסגרתו. למשיב 3 מעמד של גוף דו-מהותי הפועל לעניין הרישום מכח החוק, ומשכך חלים עליו דיני המשפט הציבורי (ר' - (בש"א י-ם) 1347/05 **פינקלשטיין נ' מרכז רפואי שערי צדק**, פסק-דין מיום 21.08.2005; בג"ץ 3933/11 **מכבי שירותי בריאות נ' שר הבריאות**, פסק-דין מיום 25.3.2014; ע"א 294/91 **חברה קדישא גחש"א "קהילת ירושלים" נ' קסטנבאום**, פ"ד מו(2) 464, 517 (1992)).

ב. שהותם כדין של העותרים 1-9 בישראל שנים ארוכות

29. העותרים 1-9 שוהים בישראל כבר שנים ארוכות. להורים הונפקו רישיונות ישיבה זמניים אם לפי סעיף 2(א) או לפי סעיף 2(א) לחוק הכניסה לישראל. לילדים הקטינים (העותרים 3, 6 ו-9) לא הונפק כל רישיון, הם אינם רשומים ברישיונות הישיבה של הוריהם ולמיטב הידיעה, אין המשיבים 1 ו-2 מנהלים כל מאגר מידע אודותיהם ואינם עוקבים אחר מצבם.

30. העותרים 1-9 חוסים תחת משטר ה"הגנה הזמנית" או (בשמו האחר) "מדיניות אי-ההרחקה" של מדינת ישראל. בית-המשפט הנכבד נדרש לטעמים שביסוד מדיניות זו בפסק-דינו בבג"צ 7146/12 **אדם נגד הכנסת**, פסק-דין מיום 16.9.2013 (פורסם בנבו) בפסקאות 6 ו-9 לפסק-דינה של כב' השופטת ארבל, וכן מתח ביקורת על עמימותה של מדיניות זו ועל הצורך להסדיר את זכויותיהם של המוגנים זמנית בעת שהותם בישראל (ר' – עע"מ 8908/11 **אספו נגד משרד הפנים**, פסק-דין מיום 17.7.2012 (פורסם בנבו) בפסקה 30 לפסק-דינו של כב' השופט פוגלמן ובפסק-דינה של כב' השופטת חיות).

31. בנוסף לכך הגישו רוב העותרים בקשות למקלט אשר עודן מתבררות. בית משפט נכבד זה מתח ביקורת בעבר, הן על התמשכות הליכי בחינת בקשות המקלט, והן על שיעורי ההכרה הנמוכים באזרחי אריתריאה כפליטים, ביחס לשיעורי ההכרה בהם ברחבי העולם (ר' למשל פסק-דינה של כב' השופט חיות בבג"צ 8665/14 **דסטה נגד הכנסת**, פסק-דין מיום 11.8.2015 (פורסם בנבו)). עובדת היותם של העותרים מבקשי מקלט מביאה אותם בגדר האמנה בדבר זכויותיהם של פליטים משנת 1951 שבה, כפי שיפורט להלן, הוראות לעניין תיעוד ורישום של מבקשי מקלט.

ג. למהותו של רישום לידת זרים על-פי חוק מרשם האוכלוסין

32. החובה לרשום כל לידה בישראל מעוגנת בסעיף 6(א) לחוק מרשם האוכלוסין, תשכ"ה-1965. החוק מחייב את מנהל המוסד שבו התרחשה הלידה להעביר למשרד הפנים, בתוך עשרה ימים מיום הלידה, הודעה על לידה בהתאם לפרטים שיקבעו בתקנות באישור ועדת הפנים של הכנסת. יצוין שבניגוד להוראות אחרות הקבועות בחוק המרשם והמתניחות ל"תושב" (כהגדרתו בסעיף 1 לחוק), הוראת סעיף 6(א) אינה מגבילה את תחולתה ללידת "תושב".

33. תקנה 1 לתקנות מרשם האוכלוסין (פרטי רישום נוספים בהודעת לידה או פטירה), תשכ"ט-1968 ותקנות מרשם האוכלוסין (הטפסים להודעות לידה ופטירה), תשל"ב-1972 קובעות שבמסגרת פרטי הילוד בהודעת לידת החי שמוסר בית-החולים, יש לכלול את שמות הוריו ופרטיהם.

34. באותו אופן מחייבים גם נהליו של המשיב 1 לרשום את פרטי שני ההורים של הילוד בהודעת לידת החי. "נוהל הטיפול לרישום נולדים בישראל והכללת הזכאים לכך במרשם האוכלוסין, מס' נוהל 2.2.0008 המכוון לפקידי בתי-החולים מזהיר במבוא את הפקיד להיזהר ולהקפיד ברישום נכון של פרטי הרישום "דבר שימנע בעתיד מן הילוד והוריו טרדות וקשיים". שורה של הוראות בנוהל מתייחסות לרישום פרטי שני ההורים (ר' בסעיפים א', ג.1, ג.2, ג.2.1.2.26. בדומה לכך גם ההוראות ב"נוהל רישום לידה בארץ" (מס' נוהל 2.2.0001 (תאריך עדכון: 24.3.2011) המפנה לנוהל 2.2.0008 ור' התייחסות מפורשת להורים זרים בסעיף ג.20).

העתק "נוהל הטיפול לרישום נולדים בישראל והכללת הזכאים לכך במרשם האוכלוסין, מס' נוהל 2.2.0008 מעודכן ליום 28.6.2006 רצ"ב כנספח ע/15, העתק "נוהל רישום לידה בארץ" (מס' נוהל 2.2.0001) רצ"ב כנספח ע/16.

35. בניגוד לפרטי הרישום של ילדים תושבי ישראל, הנרשמים במרשם האוכלוסין ואשר פרטי הרישום לגביהם מהווים ראיה לכאורה לנכונותם (ר' – סעיפים 2 ו-3 לחוק מרשם האוכלוסין, תשכ"ה-1965), פרטי הרישום של ילדיהם של אזרחים זרים, שאינם תושבי ישראל, אינם מופיעים במרשם האוכלוסין, אינם מהווים כל ראיה לנכונותם וכמובן שאין בהם כדי להקנות לילדים מעמד בישראל (ר' לענין זה תקנה 12 לתקנות הכניסה לישראל, תשל"ד-1974, הקובעת שמעמדו של ילד שנולד בישראל וחוק השבות אינו חל עליו, יהיה כמעמד הוריו).

הנפקת תיעוד על לידת ילדים בישראל נעשית בשני שלבים: בשלב הראשון כל ילוד נרשם בטופס "הודעת לידת חי" בבית-החולים. טופס "הודעת לידת חי" ממולא בכתב יד בבית-החולים, על נייר פחמי, בסמוך ללידה והוא כולל את פרטי הילד, מינו, מקום ומועד לידתו ואת פרטי ההורים. בשלב השני, רשות האוכלוסין וההגירה מנפיקה "תעודת לידה" (לילדים שהם אזרחים או תושבים) או "אישור על לידה" (לילדים שאינם אזרחים או תושבים ולכן אינם נרשמים במרשם האוכלוסין).

העתק "נוהל הפקת תעודת לידה", מס' נוהל 2.15.0001 (מעודכן ליום 1.8.2010) רצ"ב כנספח ע/17.

ד. **מדיניותם ההפכפכה של המשיבים בעניין הנפקת תיעוד לידת ילדים זרים**

36. לאורך השנים נעשו שינויים בנהגם של המשיבים באשר לתיעוד לידת ילדים שאינם אזרחים או תושבים ובאשר לרישום אבותיהם. נפרט שינויים אלה בקצרה שכן הם, כך נראה, שעומדים ביסוד העוול מושא עתירה זו.

37. בעבר לא עלה קושי ברישום פרטי הורים שאינם תושבי ישראל וכל הילודים קיבלו תעודות לידה. בנוהל הרישום משנת 1998 נקבע שכל ילוד בישראל יזכה לתעודת לידה, אם תתבקש כזו. יתר על כן, על-פי הנוהל נקבע שבמקרים של ילדים שאינם נרשמים במרשם "אין להשאיר ביד ההורים את המקור של הודעת הלידה ולא כל העתק אחר, אלא להציע להם תעודת לידה רשמית תמורתם".

רצ"ב העתק נוהל הרישום משנת 1998 כנספח 18/ע.

38. מדיניות זו השתנתה מסיבה שאינה ידועה לעותרים. ביום 17.7.2002 שלח הממונה על מעקב ופיקוח במינהל האוכלוסין הנחייה לבתי-החולים בישראל, שלא לקבל ולא לרשום בהודעות לידת חי, הצהרת אבהות כאשר שני ההורים תיירים או עובדים זרים. הדברים אושרו במכתב נוסף שנשלח ביום 28.10.2003. לאור התפנית במדיניות זו, חדלו המשיבים להנפיק תעודות לידה עבור ילדים שנולדו בישראל, ואינם רשומים במרשם האוכלוסין.

ככל הנראה, המשיך המשיב 3 לנהוג לפי הנחיות 'היסטוריות' אלה גם ביחס לעותרים 1-9 וזאת למרות שבעת לידתם (בשנים 2011, 2013) כבר שונו הנחיות המשיב 1 (ר' להלן) ובית המשפט העליון הבהיר בפרשת **ויס**, הבהר היטב, שאסור לפקיד הרישום בבית-החולים להימנע מרישום פרטי האב בעת הלידה.

מכתבי הממונה על המעקב והפיקוח אצל המשיב 1 מיום 17.7.2002 ומיום 28.10.2003 רצ"ב כנספח 19/ע.

ה. **פרשת ויס: חיוב משרד הפנים לרשום אבות על-פי הצהרתם ולהנפיק אישורי לידה הכוללים את שם האב**

39. בשנת 2004 עתרו בני משפחת ויס והעותרת 10 לבית משפט נכבד זה (בג"צ 10533/04 **ויס נגד שר הפנים**, פסק-דין מיום 28.6.2011 (פורסם בנבו)). העתירה עסקה בנהלי המשיבים בעניין רישום והקניית מעמד לילדים שנולדו בישראל להורים שאחד מהם ישראלי והאחר אזרח זר. לצד עניינים אלה עסקה העתירה גם בהנפקת תיעוד על לידה לכלל הילדים שנולדו בישראל. העותרים טענו דרשו שכל יולדת בישראל ובן-זוגה יקבלו הודעת לידת חי, ולבקשתם גם תעודת לידה שכוללת את שמות שני ההורים, וכן ביקשו לקבוע שיש לרשום את שם משפחתו של קטין לפי בקשת הוריו.

40. בירורה של העתירה נמשך מספר שנים, שבמהלך הודיעו המשיבים ביום 2.5.2005 לבית-המשפט שינחו את בתי-החולים לרשום בהודעת לידת חי את הצהרות "הטוענים להיות הורי היילוד", תוך הבהרה שמשקלה של ההצהרה אינו כרישום פרט במרשם ושנהליהם יעודכנו בהתאם לכך. עוד הודיעו המשיבים שבמסגרת סמכויותיהם הכלליות ינפיקו להורים המעוניינים בכך "אישור על לידה" (שהוא למעשה תעודת לידה ללא מספר זהות). וכן ששמות שני ההורים יירשמו בהודעות לידת חי שנרשמות בבתי-החולים ושהנפקת האישורים על הלידה על-ידי משרד הפנים תיעשה על-פי הרשום בהודעות על הלידה. ביום 5.7.2006 הודיעה עו"ד רינה נשר, מנהלת מחלקת הייעוץ המשפטי אצל המשיב 1, שבתי-החולים הונחו לרשום את שמות שני ההורים הטוענים להיות הורי הילוד (האם והאב כאחד).

העתק מכתבה של עו"ד רינה נשר, מן הלשכה המשפטית של משרד הפנים מיום 5.7.2006, רצ"ב כנספח ע/20.

41. נהלי המשיב 1 תוקנו בהתאם להצהרות אלה, נוהל הפקת תעודת לידה (נספח ע/17 לעיל) עודכן כך שנקבעו בו הוראות לצורך הפקת אישור על לידה לזרים שנולדו בישראל. במסגרת זו קבע סעיף 5.3.2 נוהל שקובץ הזרים שמנהלת המדינה יעודכן לפי הודעת הלידה שניתנה בבתי-החולים וכי אישור על לידה יינתן להורים לפי בקשתם בלשכות משרד הפנים. גם נוהל "רישום לידה בארץ" (נספח ע/16 לעיל) תוקן ונקבע בו שיש לרשום את פרטי שני ההורים הטוענים להיות הורי הילוד ב"הודעת לידת חי".

42. כאשר ניתן לבסוף פסק-הדין בפרשת ויס (בשנת 2011) הבהירה כב' השופטת פרוקצ'יה כך:

נראה כי בעבר, עובר להתקנת הנהלים, התעוררה שאלה בענין זכותם של מוסדות הלידה להימנע ממילוי טופס הודעת לידת חי, או למלאו רק בחלקו, נוכח ספק שהתעורר באשר לנכונות המידע שמסרו בני-הזוג. **אולם, כיום, אין עוד חולק כי על פקידי בתי-החולים להעניק הודעת לידת חי לכל בני הזוג, ולרשום בה את כל הפרטים כפי שנמסרו על-ידם, לרבות הפרט בדבר זהות האב על-פי הצהרת אבהות הניתנת בפניהם...** המשיבים הודיעו כי ינחו את מוסדות הלידה לפעול בהתאם לכך. נוכח הסכמת המדינה בענין זה, דינו של סעד זה שנתבקש בעתירה להתקבל, אפוא (בפיסקה 66 לפסק-דינה, ההדגשה הוספה).

ו. הפרת פסק-דין ויס על-ידי המשיבים

43. למרות שבפסק-דין ויס הובהרה הסוגייה והמשיבים עצמם הודיעו שירשמו את שמות האבות הזרים על-פי הצהרתם וינפיקו אישורי לידה הכוללים את שמות האבות, המשיכו בתי-החולים השונים (לרבות המשיב 3) לסרב לרשום הצהרות אבהות של אבות שאינם תושבי ישראל. כך קרה לשלוש המשפחות העותרות – אף על פי שהאבות היו בבתי-החולים בעת שנולדו ילדיהם ועל אף שהם ואימהות הילדים ביקשו שאבהותם תירשם – סירבו הפקידים לעשות כן בטענה ש"החוק בישראל אוסר לרשום את פרטי האב".

44. העותרים אינם היחידים שהמשיבים סירבו לרשום את האבהות ביחס לילדיהם. העותרים מתכבדים לצרף תצהירים של 15 משפחות נוספות אשר כולן נתקלו באותה הבעיה. בכל המקרים נכחו האבות בבית-החולים (המשיב 3) בזמן שנולדו ילדיהם (בין השנים 2016-2009), בכל המקרים סירבו הפקידים אצל המשיב 3 לבקשתם להירשם כאבות של ילדיהם בהודעת לידת החי. הנימוקים שניתנו להורים מגוונים, לחלקם נאמר ש"החוק במדינת ישראל הוא לרשום רק את שם האם"; לחלקם נאמר שהסירוב הוא בגין היותם "עובדים זרים"; לאחרים נאמר שהדבר פשוט "אסור" או ש"הממשלה לא מאפשרת לרשום את שם האב" או שהמשפחות הופנו למשרד הפנים.

רצ"ב תצהיריהם של משפחות המעידות על סירוב המשיב 3 לתעד את הצהרתן ולרשום את פרטי האבות בעת הלידה כנספח ע/21.

45. אפילו במקרים הספורים שבהם נרשם שמו של האב בהודעת לידת החי שנרשמה בבית-החולים, כאשר הגיע תורו של משרד הפנים להוציא "אישור על לידה" על-פי הודעת לידת החי, הושמט שמו של האב מן האישור (כך ארע גם לעותרים 4,5,7,8). הדברים אושרו על ידי הגב' תמי אזרזר, מרכזת דסק צפון במחלקת מרשם ודרכונים, במכתבה לעותרת 12 מיום 8.5.2011. גב' אזרזר מציינת במכתבה:

"אישור על לידה שמונפק לנתינה זרה שנולד לה ילד בישראל ושכל מטרתו להעיד על עצם הלידה אף הוא אינו תעתיק של הודעת הלידה. מכיוון שמדובר בנתינים זרים שאינם תושבי ישראל לפי חוק המרשם וחוק המרשם אינו חל עליהם, שאלת האבהות לא תקבע ע"י פקיד המרשם, ולכן אישור על לידה מונפק עם פרטי האם בלבד."

העתק מכתבה של גב' אזרזר מיום 8.5.2011 מצ"ב כנספח ע/22.

46. נזכיר שהעותרים ומשפחות אחרות במצבם אינם אזרחי ישראל ותושביה ולעיתים קרובות אינם דוברי עברית או אינם קוראים את השפה. בנסיבות אלה, יכולתם של ההורים להתמודד עם המשיבים היתה קטנה מאד. כך למשל העותר 1, שניסה לעמוד על זכותו להרשם כאב, הן בבית-החולים והן במשרד הפנים, נאלץ לוותר לאחר שהפקידים הזמינו את המשטרה ולאחר שהשוטרים הסבירו לו שעליו לקבל את החלטת הפקידים. אחרים התרוצצו שוב ושוב בין בית-החולים למשרד הפנים עד שנאלצו להרים ידים.

ז. תיקון חלקי – פרשת אטני

47. בשנת 2013 הגישה משפחת אטני עתירה בסיועה של העותרת 10, זאת מכיוון שבניגוד לפסק-דין **ויס** ולהתחייבות משרד הפנים לתת להורים אישור על לידה הנושא את פרטי שני ההורים, השמיטו פקידי משרד הפנים מאישור הלידה את שם האב (שהופיע בהודעת לידת החי) ורשמו את שם משפחתה של הילדה לפי אימה, בניגוד לרצון הוריה.

בהחלטת ביניים מיום 1.6.2016 הדגיש בית המשפט הנכבד שאין המשיב 1 רשאי להשמיט פרטים שנכללו בהודעת לידת החי על-ידי בית-החולים בהתאם לסעיף 6 לחוק המרשם.

העתק החלטת הביניים של בית המשפט בפרשת **אטני** מיום 1.6.2016 רצ"ב כנספח ע/23.

48. במהלך הדיון בפרשת **אטני**, הודיע המשיב 1 שבכוונתו לערוך שינוי בנוסח האישור על הלידה כך שיובהר שהרישום של פרטי האב הוא לפי הצהרה בלבד, כך:

באשר לפרטי אב הילוד, הוחלט לרשום הערה בטופס לפיה "המפורט בפרטי האב הינו על-פי הצהרה בלבד". בנסיבות אלה, **לא יהיה קושי לרשום את פרטי האב הנטען בהודעת לידת החי**, בהתאם להצהרת אם הילוד (בסעיף 22, ההדגשה הוספה).

רצ"ב הודעת עדכון מטעם המשיבים, בבג"צ אטני, יולי 2014, כנספח ע/24.

49. עוד הודיעו המשיבים 1 ו-2 לבית משפט נכבד זה בפרשת אטני שמי שמוסמך לעשות תיקונים בהודעות לידת חי הם בתי-החולים שהוציאו מלכתחילה את התעודות, כדלהלן:

ככל שמבוקש תיקון בטופס הודעת לידת החי – הגורם היחיד המוסמך לבצעו הוא בית-החולים שהנפיק את הטופס, בהתאם לשיקול דעתו ביחס למהימנות השינוי המבוקש ועל בסיס המידע המצוי בתיק הרפואי של בית-החולים (ס' 10 להודעה).

בכך נוצר מצג לפיו לכאורה באה הבעיה על פתרונה – מי שלא תועד כאב בהודעת לידת החי יוכל לפנות לבית-החולים ולבקש תיקון הרישום בהודעת לידת החי. לאחר מכן יוכל לפנות אל המשיב 1 לבקש אישור על לידה והמשיב 1 לא ישמיט עוד מאישורי הלידה את פרטי האבות.

רצ"ב הודעת עדכון מטעם המשיבים, 18.5.16 כנספח ע/25.

ח. **הבעיה שבמוקד העתירה: סירוב המשיבים לתקן ולהוסיף את שמות האבות אשר בתי-החולים סירבו לרשום בעבר על-פי הנחיות משרד הפנים**

50. חשוב לציין שגם היום מתקבלות אצל העותרות 10-12 מעת לעת תלונות על סירובם של בתי-חולים שונים ברחבי הארץ לרשום שמות אבות שאינם תושבי ישראל בעת לידת ילדיהם (בעיקר לגבי ילדים שנולדו אצל המשיב 3, בבי"ח וולפסון ובבי"ח ברזיל). בעייתם של הורים כאלה, כמו בעייתם של העותרים, לא נפתרה בעקבות פרשת אטני. משפחות רבות שפנו למשרד הפנים בעקבות ההחלטה בפרשת אטני, גילו להפתעתן שפקידי המשיב 2 מוכנים לתקן את אישורי הלידה ולהוסיף את שם האב רק לגבי מי שפרטיהם תועדו בעת הלידה בהודעת לידת חי (ובעבר בעת הנפקת האישור על הלידה, השמיטו פקידי המשיב 2 את פרטיו מן האישור). אבות שבתי-החולים סירבו לרשום בהודעת לידת החי בעת לידת ילדיהם, כאמור בניגוד לדין, סורבו.

51. כפי שעלה מן התיאור העובדתי, שני זוגות מבין העותרים, העותרים 4 ו-5 והעותרים 7 ו-8 חוו על בשרם את תהפוכות המדיניות של משרד הפנים. בעת שנולדה בתם הבכורה של העותרים 4 ו-5 הסכימו פקידי בי"ח איכילוב לרשום את העותר 4 כאביה אולם משרד הפנים השמיט את שמו מהאישור על הלידה. בעקבות פרשת אטני תוקן הדבר, אולם פרשת אטני לא שינתה את הרישום של העותרת 6 שנולדה אצל המשיב 3 ולגביה סירב המשיב 3, בעת לידתה, לרשום את אביה בהודעת לידת החי. מסיבה זו סירבו פקידי המשיב 2 גם לאחר פרשת אטני להוסיף את שם אביה לאישור על לידתה.

העותרים 7 ו-8 נתקלו באותה הבעיה: בעת שנולד העותר 9 בשנת 2011 סירב המשיב 3 לרשום את שם אביו בהודעת לידת החי (ר' נספח ע/12). בשנת 2014, כאשר נולדו אחיו התאומים, רשם המשיב 3 את העותר 7 כאביהם ופקידי המשיב 2 השמיטו את פרטיו מן האישור על לידתם. לאחר פרשת אטני תיקנו פקידי המשיב 2 את אישורי הלידה רק לגבי

התאומים (ר' נספח ע/14), אך סירבו לתקן את הרישום של העותר 9 והבעיה לגביו נותרה בעינה.

52. הורים שניסו לפנות אל לשכות משרד הפנים ולבקש הוספת פרטי שם האב לאישורי הלידה של ילדיהם בעקבות ההחלטות בעניין **אטני**, הופנו על-ידי פקידי משרד הפנים אל בתי-החולים שבהם נולדו ילדיהם. כאשר הגיעו לבתי-החולים נתקלו בסירוב לתקן את הודעות לידת החי. כך למשל כתבה פקידת בית-החולים בילינסון לפקידי משרד הפנים שהפנו אליה מבקשת מקלט לצורך הוספת פרטי בעלה להודעת הלידה של בתם:

בהמשך למכתבו של מר אלי לוי, מנהל תחום מרשם ודרכונים, המורה בהוראה חד משמעית כי אין לתקן/להוסיף את פרטי האב בהודעת אישור לידה, אלא לשלוח את בני הזוג ללשכת הרשות – אנא טפלו במשפחת ב---.

רצ"ב העתק מכתבה של הגב' ענת גוטמן מן המוקד לפליטים ומהגרים מיום 15.9.2016 כנספח ע/26.

53. מכתבו הנזכר לעיל של מר אלי לוי, מנהל תחום מרשם ודרכונים ברשות האוכלוסין וההגירה, מיום 15.8.2016, מורה לבתי-החולים כך:

לאחרונה אנו עדים לתופעה של זרים המגיעים ללשכות הרשות בבקשה לקבל "אישור על לידה" עבור ילד שנולד בארץ...

ברצוני להבהיר באופן החד משמעי והברור כי הודעת לידת חי שנרשמה, מולאה ונשלחה אלינו ובה נרשמו פרטי האם בלבד, **אין לתקן/להוסיף בהעתק ההודעה פרטי האב**, ולשלוח עם היולדת או בן משפחה אחר ללשכות הרשות.

רצ"ב העתק מכתבו של מר לוי כנספח ע/27.

54. ה'תופעה' אליה מתייחס מר לוי במכתבו היא פנייתם של הורים רבים למשרד הפנים ולבתי-החולים בעקבות פרשת **אטני**, לתקן את העוול ההיסטורי של התעלמות בתי-החולים מהצהרותיהם בדבר אבהותם על ילדיהם. הנחייתו הנ"ל של מר אלי לוי גורמת להנצחת פעולה זו, אשר נעשתה שלא כדיון, ולחוסר יכולת לתקנה. כך למשל ארע לגב' מ' י' ולמר מ' ג', אזרחי אתיופיה, שבנם ג' נולד ביום 2.12.2016 בבית-החולים קפלן. עם שחרורם ניתנה בידם הודעת לידת חי שכללה רק את שם האב. ההורים פנו לסיועה של הגב' נועה קאופמן מעמותת "קו לעובד" שפנתה למחלקת רישום יולדות בבית-החולים קפלן. בתחילה אמרו הפקידים שלפי נהלי משרד הפנים לא ניתן לרשום את פרטי האב, רק לאחר דין ודברים נאותו הפקידים בבית-החולים "באופן חד פעמי" לרשום את אביו של ג' כאב. הרישום לא התבצע לבסוף, שכן, לדברי פקידת בית-החולים, נשלחה בטעות הודעת לידת החי אל משרד הפנים טרם הוספת שם האב, ומשכך, לא ניתן היה לדבריה, לשנות את הרישום.

רצ"ב העתק תצהירה של הגב' נעה קאופמן מיום 14.12.2016 כנספח ע/27.

55. גם בני הזוג ה' ר' וגי' ג', הוריהם של נ' ילידת 31.8.2013 ושל נ' יליד 7.11.2016 שנולדו בבית- החולים וולפסון, נקלעו ל'פינג-פונג' שבין המשיב 1 לבין בית-החולים בו נולדו ילדיהם: בעת לידת הילדים רשמו הפקידים בבית-החולים וולפסון את פרטי האב בהודעות הלידה של שני הילדים, אולם בהודעת הלידה של נ' רשמו את שם משפחתה כשם משפחת אימה (ה--)) ואילו בהודעת הלידה של נ' רשמו את שם משפחתו כשם משפחת האב (ג--)). כאשר פנו ההורים למשרד הפנים וביקשו לתקן את שם משפחתה של נ' לשם משפחת האב, שלחה אותם לשכת רשות האוכלוסין וההגירה לבית-החולים וולפסון. בבית-החולים וולפסון ניתן להם מכתב סטנדרטי שהוכן מבעוד מועד (עוד ביום 13.9.2016) המופנה אל משרד הפנים רשות האוכלוסין וההגירה, על-מנת להתמודד עם הורים זרים המופנים על-ידי משרד הפנים אל בית-החולים על מנת לתקן את הרישום וכך נאמר במכתב:

בהמשך למכתבו של מר אלי לוי מנהל תחום מרשם ודרכונים במשרד הפנים הרינו להבהיר כי אין אנו מוסמכים לתקן/להוסיף פרטי אב בטפסי הודעת הלידה המקוריים. לפיכך נבקשכם שלא לשלוח אלינו פונים בעניין זה.

רצ"ב הודעות לידת חי ואישורים על לידה של הילדים נ' ונ' ג' בצירוף המכתב מבית- החולים וולפסון כנספח ע/28.

56. העותרים בפרשת **אטני** עדכנו את בית-המשפט באשר להנחייתו הנ"ל של מר לוי וביקשו שבית-המשפט הנכבד יורה למשיב 1 לבטל את הנחייה זו שכן יש בה לסכל את הסעדים שהתבקשו מלכתחילה בעתירה (ליתן לכל ילד בישראל שאינו רשום במרשם האוכלוסין אישור על לידה הכולל את פרטי אימו ואת אביו ולרשום את שמו לפי בחירתם של הוריו). בית המשפט קבע שמדובר בנושא שחרג מן הסוגיה שהעלתה העתירה מלכתחילה, וקבע בפסק-דינו מיום 22.12.2016:

הסוגיה החדשה שמעלים העותרים חורגת מיריעת המחלוקת שהוגדרה בכתב העתירה, **וככל שהעותרים מעוניינים להשיג על האופן שבו מיושמות ההנחיות העדכניות בנוגע להנפקת הודעות לידת חי ואישורי לידה, עליהם להגיש עתירה חדשה בנושא, לאחר שימצו הליכים בהקשר זה מול המשיבים וככל שתהיה להם עילה בדין לכך (בפיסקה 4).**

העתק פסק-הדין בבג"צ **אטני** רצ"ב כנספח ע/29.

- ט. **מיצוי הליכים והודעת המשיבים 1 ו-2 שלא יאפשרו לערוך "מקצה שיפורים" ברישום**
57. בתאריך 15.01.2017 פנתה ב"כ העותרים אל מר עמוס ארבל, מנהל אגף מרשם ומעמד במשרד הפנים, ואל פרופ' יונתן הלוי, המנהל הכללי של המרכז הרפואי "שערי צדק", בשמן של שמונה-עשרה משפחות של מבקשי מקלט מאריתריאה. ילדיהן של כל המשפחות נולדו בבית-החולים שערי צדק, המשיב 3, בין השנים 2011-2014, ובכל המקרים, בניגוד לדין, סירבו פקידי בית-החולים, על-פי הנחיות משרד הפנים, לרשום את שמות האבות בהודעות לידת החי. העתק הפניה נשלח גם אל לשכת שר הפנים, אל הלשכה המשפטית של משרד הפנים ואל פרקליטות המדינה.
58. בפנייתם טענו העותרים (והפונים האחרים) שהם זכאים לתיקון הרישום לגביהם, כך שירשמו שמות האבות וכן יתוקן שם משפחתו של הילד לשם המשפחה בו בחרו ההורים. עוד טענו שהתנהלות המשיבים אינה כדין, מבזה את פס"ד **ויס**, מנוגדת לנהלי המשיב 1 ופוגעת באופן חמור בזכויותיהם של הילדים ושל המשפחות. המשיב 1 נדרש לחזור בו מהנחיותיו הסותרות ולאפשר את הרישום המבוקש.
- רצ"ב העתק פניית העותרים אל המשיב 1 ואל המשיב 3 מיום 15.1.2017 רצ"ב כנספח **ע/30**.
59. משלא נענו הפניות, שלחו העותרים תזכורת למשיבים ביום 7.3.2017 וביום 27.4.2017. העתק התזכורות שנשלחו למשיבים ביום 7.3.2017 וביום 24.4.2017 רצ"ב כנספחים **ע/31**.
60. כחצי שנה לאחר הפנייה, התקבלה תשובתו של מר ארבל, מנהל אגף מרשם ומעמד אצל המשיב 1 (הנושאת תאריך 4.5.2017). בתשובתו התעלם מר ארבל מטענות ב"כ העותרים ומן העובדה שהאבות לא נרשמו בעת לידת ילדיהם בשל הנחיות המשיבים 1 ו-2 באותה העת, וכתב שעמדת המדינה בפרשת **אטני** שרלבנטית גם לעניינם היא:
- תשובת הרשות כי בכל הנוגע לזרים המועד בו יוכלו להצהיר על אבהות באופן שהדבר ירשם ב"הודעת הלידה" ובתעתיק הודעת הלידה הוא ביום הלידה וכי **לא תינתן אפשרות ל"מקצה שיפורים" במועד מאוחר יותר**.
- ככל שההורים מעוניינים להוכיח את דבר האבהות, הם מוזמנים לפנות לנציגות מדינתם לשם הוכחת האבהות בהתאם לכללים הרלבנטיים במדינתם.
- בית המשפט החליט שלא להידרש לסוגיה והורה על מחיקת העתירה.
- העתק מכתבו של מר ארבל שהתקבל אצל ב"כ העותרים ביום 5.6.2017 רצ"ב כנספח **ע/32**.
61. ניסיונות העותרים להרשם (בעת הלידה ואחריה) בהתאם לעקרונות שנפסקו בפרשת **ויס** ואושרו בפרשת **אטני** כשלו. תוצאת סירובם של המשיבים היא הותרת העותרים 1-9

(ואחרים כמותם) במצב בלתי סביר בו, בשל סירובם שלא כדין של המשיבים לרשום את הורות האבות בעת לידת ילדיהם, לא יוכלו לעולם לתקן את פרטי רישום ילדיהם ושמותיהם. לאור זאת לא נותרה ברירה ביד העותרים אלא לפנות בבקשה לסעד מאת בית משפט נכבד זה.

המסגרת הנורמטיבית

62. כפי שעולה מתיאור הדברים, העקרונות שנקבעו שוב ושוב במהלך השנים, עוגנו בנהלי המשיב 1 ואושרו בפסקי-הדין בפרשות **ויס ואטני**, פשוטים וברורים:

- א. ילד שהוריו אינם תושבי ישראל זכאי לקבל הודעת לידת חי בבית-החולים. פרטי שני ההורים יירשמו בהודעה על ידי בתי-החולים, על-פי הצהרת ההורים בסמוך לאחר הלידה;
- ב. ילד שהוריו אינם תושבי ישראל זכאי לקבל מהמשיבים 1 ו-2 אישור על הלידה (שמופק על-סמך הודעת לידת החי). המשיבים לא ישמיטו את פרטי האב מן האישור על הלידה אלא ירשמו אותם בהתאם לאמור בהודעת לידת החי; באישור על הלידה יצויין שהרישום לעניין פרטי האב הוא על-פי הצהרה בלבד.
- ג. שמות הילדים יהיו כפי שבחרו הוריהם.

ענינה של עתירה זו הינו בהוגנות ובסבירות החלטת המשיבים 1 ו-2 שלא להחיל כללים אלה על ההורים אשר לא נרשמו כאבות בהודעות לידת החי המתייחסות לילדיהם, וזאת בשל פעולתם שלא כדין של פקידי המשיב 3 שפעלו, כך נראה, על-סמך הנחיות שלא כדין של המשיבים 1 ו-2. הנחיות אלה עמדו בניגוד לחוק ולתקנותיו כמו גם בניגוד לנהלי המשיב 1 עצמו. בפעלם כאמור הפרו המשיבים 1 ו-2 את הצהרותיהם בפני בית-משפט נכבד זה וביזו את פסק-דינו של בית-המשפט הנכבד בפרשת **ויס**.

א. פגיעה בזכויות יסוד

63. נקודת המוצא לדיון היא שלילדים העותרים זכות יסוד לרישום פרטיהם עם לידתם. זכותו של הילד לרישום פרטי לידתו מעוגנת בחוק מרשם האוכלוסין, תשכ"ה-1965. החוק אינו מותיר את רישום פרטי הלידה והילד לרצונם הטוב של הוריו, אלא מחייב את מנהל בית-החולים שבו ארעה הלידה למסור את ההודעה, ואם ארעה הלידה במקום אחר – מחייב את ההורים, הרופא והמייילדת שטיפלו בלידה למסור הודעה (ר' סעיף 6 לחוק).

64. שורה של אמנות בינלאומיות, בהן חברה מדינת ישראל, מחייבות את רישומו של ילד בסמוך לאחר לידתו (ר' – סעיף 17(1) לאמנה בדבר זכויות הילד משנת 1989 (כתבי אמנה 1038, כרך 31, בעמ' 221); סעיף 24(2) לאמנה בדבר זכויות אזרחיות ומדיניות משנת 1966 (כתבי אמנה 1040, כרך 31, בעמ' 269)).

65. ארגון UNICEF מגדיר את הזכות לרישום הלידה כ"מפתח" לכל הזכויות האחרות – הרישום הוא בדרך כלל תנאי להנפקת תעודת לידה. תיעוד פרטי ההורים מבטיח את זכותו של הילד לזהות ולקשרי משפחה ובמקרים רבים גם לאזרחות (בהתאם לחוקי מדינת הלידה או מדינת אזרחותם של הוריו). נגישות לזכויות רבות נוספות מותנית בתיעוד קיומו וזהותו של הילד: לחינוך, לבריאות ובהמשך החיים הבוגרים – לתעסוקה, לפתיחת חשבון בנק ולנישואין. הרישום מבטיח, בעיקר במקרים של ילדים במצבי פגיעים, הגנה מפני ניצול ועושק (בעמ' 4-7).

UNICEF קובע, ששמות ופרטי הוריו של הילד, הם פרטים שרישומם הכרחי (בעמ' 2).

Birth Registration: Right from the Start, 9 INNOCENTI DIGEST (UNICEF, Florence 2002), <https://www.unicef-irc.org/publications/pdf/digest9e.pdf>.

66. זכויות הילד המנויות באמנה בדבר זכויות הילד מובטחות בסעיף 2 לאמנה **לכל ילד ללא הפלייה**. כפי שהדגישה "הוועדה לבחינת עקרונות יסוד בתחום הילד והמשפט ויישומה בחקיקה בראשות השופטת סביונה רוטלוי", האמנה חלה על כל ילד שבתחום שיפוטה של המדינה:

יהיו מעמדו, אשרתו או אזרחותו אשר יהיו. כך למשל, ילדי מהגרי עבודה השוהים במדינה באופן בלתי חוקי וכן ילדים נטולי אזרחות ותושבות מכל סיבה שהיא יהיו זכאים מכוח סעיף 2 לאמנה ליישום מלא של זכויותיהם על פיה. לסעיף זה השלכות משמעותיות על המציאות בישראל, אשר קיים ספק אם מיישמת היא את הוראותיו כיום הלכה למעשה. [...] האמנה מכירה בקיומן של אוכלוסיות המצויות באופן אינהרנטי במצב של מצוקה, חולשה או קושי (כגון ילדי פליטים, ילדים נטולי אזרחות או מעמד חוקי, ילדים עם מוגבלויות, ילדים המתגוררים ברחוב וכיו"ב), ובעניינן היא קובעת כי יש לנקוט פעולות יזומות כדי לשפר את מצבן, לרבות פעולות שהינן בגדר העדפה מתקנת.

דו"ח הוועדה לבחינת עקרונות יסוד בתחום הילד והמשפט ויישומה בחקיקה בראשות השופטת סביונה רוטלוי – חלק כללי (מדינת ישראל, משרד המשפטים), עמ' 103-106.

67. סעיף 2 לאמנה קובע את עיקרון איסור ההפליה כעיקרון על ומנחה, אשר אותו "יש לקרוא אל תוך כל אחת מהוראות האמנה בעת יישומה. זאת, באופן שיישום הוראותיה והענקת זכויות מכוחה ייעשו תמיד באורח שוויוני ובלתי מפלה" (שם). בין הזכויות המובטחות לכל ילד ללא הפליה הן, כאמור, זכותו להירשם עם לידתו; זכותו לשמור על זהותו, לרבות קשרי משפחתו; וזכותו לשמור על שמו. הנה כי כן, לשם הגנה על זכויותיהם של ילדים, יש להבטיח הנפקת תיעוד מסודר על לידתם.

68. ועדת האו"ם לזכויות הילד (CRC) היא הוועדה הממונה על האמנה בדבר זכויות הילד. בוועדת חברים "עשרה מומחים בעלי מעמד מוסרי גבוה ומיומנות מוכרת בתחום" אשר נבחרים על ידי "המדינות החברות מקרב אזרחיהן" ושותפים "על בסיס כישוריהם האישיים, תוך התחשבות בהתפלגות גיאוגרפית הוגנת, ובשיטות המשפטיות העיקריות"

(ר' סעיף 43(ב) לאמנה בדבר זכויות הילד).² במסקנותיה התייחסה הוועדה, בין היתר, לעניין הנפקת תיעוד על לידה לילדים שאינם ישראלים, וקראה לישראל להנפיק עבור ילדי מהגרים תיעוד על לידתם, הכולל את פרטי שני הוריהם, כמו שניתן לילדים ישראלים:

Birth registration / nationality

29. The Committee, while noting that Section 6 of the Population Registry Law establishes a duty to notify a registration officer of the Ministry of Interior of every birth that occurs in Israel, expresses concern that:

[...]

(b) Children of migrants born in the State party often do not receive an official birth certificate but a hand-written official notification without the father's name being indicated. The Committee is also concerned about information that migrant families who are unable to cover the cost of hospitalization might be denied birth notification, and about reported cases of migrant families who have to pay exorbitant costs for a DNA test in order to have the father's name included in the birth notification. The Committee is further concerned about reported cases of families forced to sign voluntary return declarations to be able to obtain official birth certificates.

30. [...] The Committee also urges the State party to issue free birth certificates indicating the names of both parents to all children of migrants as it is done for Israeli children. The issuance of birth certificates should in no way be made conditional on the signing of "voluntary" return declarations.

Committee on the Rights of the Child, Concluding observations on the second to fourth periodic reports of Israel, adopted by the Committee at its sixty-third session (27 May-14 June 2013), CRC/C/ISR/CO/2-4.

69. תיעוד מסודר על לידה, הכולל את פרטי ההורים, מבטיח, בין היתר, צמצום ומניעה של חוסר אזרחות (statelessness). נציבות האו"ם לפליטים היא הגוף הבינלאומי המופקד על מטרות אלה, ואף היא התייחסה לסוגיה בהחלטת EXCOM מספר 111 מיום 17.10.2013 שכותרתה "Conclusion on civil registration".³ ההחלטה קוראת למדינות לרשום לידתם של ילדים ללא הפלייה מכל סוג שהוא, ולהבטיח הליך מינהלי נגיש, פשוט ולא יקר.

² עו"ד יהודית קרפ, לשעבר המשנה ליועץ המשפטי לממשלה, נבחרה באופן זה ארבע פעמים ברציפות לשמש חברה מטעם ישראל בוועדת האו"ם לזכויות הילד בין השנים 1995 ל-2003.

³ EXCOM, הוועדה האקזקוטיבית של נציבות האו"ם לפליטים, מורכבת מנציגי כל המדינות החתומות על האמנה בדבר מעמדם של פליטים, ובהן מדינת ישראל. מעת לעת מאמצת EXCOM החלטות, אשר מתקבלות אך ורק פה אחד. כלומר, אין החלטה שהתקבלה שלא על דעת מדינת ישראל שחברה בה. גם החלטה 111 התקבלה על דעתה של מדינת ישראל.

70. לאור מעמדם של ההורים העותרים כמבקשי מקלט, הנמצאים מחוץ לארץ מוצאם ואשר חוששים מכל מגע עם רשויות ארצם, רישום הלידה ואישור הלידה שניתן בעקבותיו מהווה עדות רשמית יחידה לקיומם של הילדים ולקשרי המשפחה שלהם. שיבוש או החסרת פרט ברישום (ודאי פרט מהותי כמו זהותו של האב או שם משפחתו של הילד) עלולים ללוות את הילדים לאורך כל חייהם ולהשפיע על זכויותיהם בישראל ומחוצה לה.

סעיף 27 לאמנת הפליטים קובע שעל כל מדינה להנפיק מסמכים מזהים לכל פליט שנמצא בשטחן. על-פי הפרשנות המקובלת, חלה הוראת סעיף זה לא רק על פליטים מוכרים אלא על מבקש מקלט ששוהה בשטח המדינה (JAMES C. HATHAWAY, THE RIGHTS OF REFUGEES UNDER INTERNATIONAL LAW 626 (2005)). הועדה המנהלת של נציבות האו"ם לפליטים (EXCOM) בהערה 91 עמדה על חשיבות הרישום להבטחת זכויותיהם של פליטים ומבקשי מקלט ככלי להבטחה מפני גירוש והגנה על זכויות בסיסיות ובהן הזכות לאחדות המשפחה.

United Nations High Commissioner for Refugees [UNHCR], Registration of Refugees and Asylum-Seekers, ExCom Conclusion No. 91 (LII) (2001).

73. אי-רישומם של האבות פוגע גם בזכויות לפרטיות ולחיי המשפחה של העותרים. להעדר ההכרה הרשמית בתא המשפחתי ובקשרי ההורות יש פגיעה סמלית ומעשית רבת משקל. פגיעה נוספת הנגזרת מאי-רישום האבהות, היא מתן שמות לילדים שלא לפי בחירת הוריהם ושלא לפי תרבותם. זאת בניגוד להכרה במשפטנו לזכות אדם לבחור את שמו ואת שמות ילדיו. לחשיבות שמו של אדם במשפטנו יפים דברי כב' השופט ברק:

שמו של אדם הוא חלק מאישיותו. הוא האני החברתי שלו. הוא המפתח שבאמצעותו הוא צועד בשבילי החברה, אין הוא קוד זיהוי בלבד. הוא ביטוי לאישיות, לרגש, לחובה, למסורת ולייעוד.

בג"צ 693/91 אפרת נגד הממונה על מרשם אוכלוסין במשרד הפנים, פ"ד מז (1) 749, בפיסקה 20 לפסק-דינו.

74. לאי-ההכרה בהורות האבות יש השלכה של ממש בחיי היום-יום של המשפחות ללא ראייה כלשהי בדבר הקשר ההורי, האב אינו יכול לרשום את ילדו לגן ילדים או לבית-הספר, אינו יכול לאשפוז בבית-החולים או לאשר טיפולים רפואיים שהילד עשוי להיזקק להם. תיעוד הקשר ההורי עשוי להיות בעל חשיבות בעתיד, אם וכאשר יעזבו העותרים את ישראל.

75. לפי מיטב ידיעת העותרים, הבעיה בה הם נתקלים היא תופעה ישראלית ייחודית – אין אף מדינה מפותחת אחרת שאינה מנפיקה תיעוד מלא ומדויק על לידת ילדים בתחומה, בין שיש להם מעמד ובין שהם חסרי מעמד. אין ולו מדינה מפותחת אחת, שאין בה הליכים שמאפשרים תיקון של התיעוד או שיחזורו, יהיה מעמד הילדים אשר יהיה.

ב. כנגד זכות הילד עומדת חובת המשיבים לרשמו באופן מלא ומדויק

76. החובה להבטיח את תיעוד לידתו של הילד היא בראש ובראשונה חובתה של המדינה. כנגד זכותו של הילד לרישום ולזהות עומדת חובתה של המדינה :

The Main duty-bearer of the child's right to know her origins is the State. The state should primarily refrain from interfering with the child's right to know. It is also the state which has the means and hence the duty to arrange for registration at birth and for the collection and disclosure of all relevant data pertaining to a person's identity. Furthermore, it is usually the state which imposes legal duties under national law on individuals like the mother to identify the father or provide her own identification, but also establishes legal sanctions against those who breach those horizontal duties. All national and international guarantees of the right to know primarily grant rights against the state.

Samantha Besson, *Enforcing the Child's Right to Know Her Origins: Contrasting Approaches Under the Convention on the Rights of the Child and the European Convention on Human Rights*, 21 INT'L J.L., POL'Y FAM. 137, 144 (2007).

77. פרופ' Ziemele מציינת שהחובה האקטיבית של המדינה להבטיח את רישומו של הילד נובעת מן הפגיעות המיוחדת של ילדים ומחובתה של מדינה להגן עליהם ולקדם את מימוש זכויותיהם :

In view of the vulnerability of children and the special protection that they are entitled to as a result, the State not only has the obligation to establish a legal framework that allows for the registration of a child after birth, but it also has to actively ensure that children are registered, since this helps to provide their security and guarantees the enjoyment of other rights.

INETA ZIEMELE, ARTICLE 7: THE RIGHT TO BIRTH REGISTRATION, NAME AND NATIONALITY, AND THE RIGHT TO KNOW AND BE CARED FOR BY PARENTS 9 (2007).

ג. **סירובם של המשיבים לרשום את האבהות בעת לידתם של הילדים היה שלא כדין**

78. כפי שפורט לעיל, תכנה של ההודעה על הלידה קבוע בתקנות מרשם האוכלוסין (פרטי רישום נוספים בהודעת לידה או פטירה), תשכ"ט-1968 והם כוללים את זהותם ופרטיהם של שני ההורים. לא ניתן למצוא בדין עיגון להיתר שנטלו לעצמם המשיבים 1 ו-2 בעבר

להנחות את בתי-החולים שלא לתעד את פרטי האב בעת הלידה (ואם תועדו – להשמיטם מאישורי הלידה).

79. מכתביו של הממונה על מעקב והפיקוח אצל המשיב 1 לבתי-החולים בשנים 2002, 2003 (נספח 19/ע) לפיהן "אין לקבל הצהרת אבהות כאשר מדובר בשני הורים בעלי מעמד תייר עובד זר וכו' ויש להוציא הודעת לידה ללא מס' זהות ואין למלא טופס אבהות" – סתרו איפוא את הדין ותקנותיו. במאמר מוסגר יצויין שמכתבים אלה לא פורסמו לציבור כפי שמחייב הדין לגבי נהלי המשיב 1 (ר' – עת"מ (י-ם) 530/07 **האגודה לזכויות האזרח נגד משרד הפנים**, פסק-דין מיום 5.10.2007 (פורסם בנבו)).

80. אפילו היתה בעבר אי-בהירות (שיצר המשיב 1), הרי שהיא אמורה היתה לבוא על תיקונה במהלך ההתדיינות בפרשת **ויס**, שם התחייב המשיב 1, כבר בראשית חודש מאי 2005 שבתי-החולים ברחבי הארץ יונחו לקבל את כל הפרטים הנמסרים להם על-ידי הטוענים להיות הורי הילוד. משהלינה העותרת 10 שהדברים אינם מבוצעים בשטח, נשלחה מכתבה של עו"ד נשר (נספח 20/ע לעיל) ובמסגרתו הנחיות למנהלי בתי-החולים לקיים את הצהרותיו של המשיב 1 לבג"צ, דהיינו – לקבל את כל הפרטים שמוסרים האב והאם בעת הלידה ולמלא על-פיהם את הודעת הלידה.

81. עקרון זה עוגן בפסק-דינו של בית-משפט נכבד זה בפרשת **ויס** (ר' פסקה 66 שצוטטה לעיל). בית המשפט הבהיר שגם המשיבים הסכימו לכך ושהם הנחו (כאמור, כבר בשנת 2006) את כל מנהלי בתי-החולים לפעול בהתאם לכך. נוכח זאת, לא יכול להיות ספק שפעולת המשיב 3 שסירב לרשום את הצהרות ההורים העותרים ואחרים רבים כמותם, לא היתה כדין.

82. תצהירי ההורים העותרים כמו גם תצהיריהם של הורים רבים אחרים (נספח 21/ע לעיל) מעידים שהיתה זו שיטה אצל המשיב 3 להתעלם מן מהצהרות האבות בעת הלידה. הוצאת אישורי לידה תוך השמטת פרטי האבות על-ידי פקידי המשיב 2 (כפי שנעשה בפרשת **אטני** וכן אצל ההורים העותרים 4 ו-5, 7 ו-8) מעידה ש'שיטה' זו של השמטת פרטי האבות היתה מקובלת גם על המשיבים 1 ו-2 וננקטה על-ידם.

יובהר שאין לעותרים עניין לברר מי ה'אשם' בכך שלא נרשמו כפי שאמורים היו להירשם לפי הדין. מבחינתם אין חשיבות לשאלה אם הפר המשיב 3 את ההנחיות והמשיבים 1 ו-2 כשלו בפיקוח על מעשיו, או אם המשיבים 1 ו-2 הנחו את המשיב 3 באופן שסתר את הצהרותיהם לבית המשפט הנכבד ואת הנחיותיהם לבתי-החולים במסגרת בג"צ **ויס**. כך או כך, לא יכולה להיות מחלוקת על-כך שההתעלמות מהצהרותיהם והשמטת פרטיהם שנמסרו בסמוך ללידה היתה שלא כדין.

ד. **החלטת המשיבים 1 ו-2 שלא לאפשר את תיקון רישום בדיעבד ("מקצה השיפורים")**

83. העותרים מתקשים להבין את ההיגיון שעומד בבסיס תשובתו של מר ארבל נספח 32/ע ואת סירובם של המשיבים לרשום את האבהות. הרישום כאמור, אינו מקנה מעמד אזרחי כלשהו בישראל ואינו מהווה, על-פי החוק, ראייה לנכונותו. המשיבים 1 ו-2 אף טרחו והוסיפו

אזהרה על גב אישורי הלידה לפיה "המפורט בפרטי האב הנו על-פי הצהרה בלבד". בנסיבות אלה, מה הטעם איפוא, לסרב לרשום את אשר מצהירים האבות והאימהות?

84. ניסיון לדלות את נימוקי המשיבים מתוך תשובתו של מר ארבל, נספח ע/32 לעיל, אינו מבהיר את התמיהה האמורה. תשובתו לפיה "המועד בו יוכלו להצהיר על אבהות באופן שהדבר ירשם ב"הודעת הלידה" ובתעתיק הודעת הלידה הוא ביום הלידה בלבד", אינה מתקבלת על הדעת היא מלמדת על חשדנות גורפת ביחס להורים אשר אינה ראויה לרשות מנהלית. ההורים, אבות ואימהות, טוענים להורות ביחס לקטינים, הם חיים עימם, מגדלים אותם מלידתם ואין הורה אחר שטוען להורות ביחס לילדיהם. לענין זה יפים דבריה של כב' השופטת פרוקצ'יה בפרשת ויס :

אין צריך לומר, כי נוהל של רשות ציבורית, הבנוי על הנחה גורפת כי הצהרת אבהות הניתנת על-ידי בני זוג המשתייכים לקבוצה מסויימת באוכלוסייה אינה ראויה לאמון, ומצריכה חיזוק בראיות נוספות, כורך עימו פגיעה אנושה מהותית. שהרי, אין לאדם זיקה אנושית חשובה בחייו מהזיקה לילד, וכאשר ביטוי השייכות הזו נתקל באי-אמון מובנה מצד הרשות הציבורית, הדבר מלווה בפגיעה אנושית שיש בה מן הפגיעה בכבוד האנושי (בפיסקה 41).

85. יתרה מזאת, התעקשותו של מר ארבל שהמועד היחיד שבו ניתן להצהיר על אבהות ושהדבר ירשם הוא ביום הלידה, אינה מתקבלת על הדעת במציאות שבה סירבו המשיב 1, ולפי הנחיותיו גם המשיב 3 ובתי-חולים אחרים, שלא כדין, לרשום בעת הלידה את ההצהרות בדבר האבהות. תשובתו של מר ארבל מובילה למצב בו לא ניתן לתקן את פעולותיהם שלא כדין של המשיבים.

86. במאמר מוסגר יצויין שתשובתו של מר ארבל לפיה זרים יוכלו להצהיר על אבהות רק ביום הלידה אינה עולה בקנה אחד עם נוהל אחר של המשיב 1 – "נוהל הוספת פרטי אב לקטין תושב ישראל הרשום במרשם האוכלוסין" (מס' נוהל 2.2.0007 מיום 1.10.2008). שקובע לגבי קטין הרשום במרשם (דהיינו תושב ישראל), שניתן להוסיף את שם אביו על-פי הצהרת ההורים אם הבקשה מוגשת בתוך שנה מיום הלידה. משמע – הרשות מאפשרת, לגבי ילדים תושבים, להוסיף את פרטי האב גם במועד מאוחר מיום הלידה. אמנם הנוהל מגביל את הגשת הבקשה לשנה מיום הלידה, אך הגבלה זו אינה צריכה לחול בענייננו, נוכח העובדה שבשל התנהלות המשיבים, לא ניתן היה להירשם בעת הלידה ואף לא לפנות לאחר מכן לתיקון המחדל.

העתק "נוהל הוספת פרטי אב לקטין תושב ישראל הרשום במרשם" (מס' נוהל 2.2.0007 מעודכן ליום 1.10.2008) רצ"ב כנספח ע/33.

87. ככל שנדרש "מקצה שיפורים" בענייננו, כלשונו של מר ארבל בנספח ע/32 לעיל, הרי שהוא נדרש למשיבים, שמחובתם לתקן את אשר קלקלו, ולא לעותרים 1-9, שפעלו בתום לב וביקשו כבר בעת הלידה לרשום את ילדיהם בהתאם לדין.

יפה לענייננו הוראת סעיף 8(2) לאמנה בדבר זכויות הילד הקובע כך :

Where a child is illegally deprived of some or all of the elements of his or her identity, States Parties shall provide appropriate assistance and protection, with a view to re-establishing speedily his or her identity.

על המשיבים היתה חובה מלכתחילה לבצע רישום מלא ומדויק של פרטי הילד, משלא עמדו בחובה זו – מוטל עליהם לספק סיוע והגנה ולאפשר את תיקון הרישום, ולא לנסות למנעו כפי שהם נוהגים כעת.

88. לבסוף יצויין שטענתו של מר ארבל לפיה בית-המשפט הנכבד בפרשת **אטני** כבר הכריע בסוגייה, אינה נכונה. כפי שעולה מפסק-דינו של בית-המשפט הנכבד מיום 22.12.2016 (נספח ע/29), בית המשפט דחה את בקשתם של העותרים לדון בסירובם של המשיבים 1 ו-2 לתקן את הרישומים ובביטול הנחיתו של מר אלי לוי. בית המשפט קבע בפסקה 4 שמדובר בנושא שחרג מגדר העתירה בפרשת אטני ולכן יש להביאו בפני בית-המשפט הנכבד בעתירה חדשה ככל שפניות למשיבים בנדון זה לא יועילו.

ה. שילוחם של העותרים לחפש 'פתרון' אצל נציגויות ארצם

89. בתשובתם, נספח ע/32 לעיל, מבקשים המשיבים 1 ו-2 להתנער מן החובה המוטלת עליהם על-פי דין, וזאת על-ידי הפנייתם אל נציגויות ארצות המוצא של העותרים. המשיבים אינם יכולים להתפרק כך מחובתם החוקית בתואנה שקיימת, לכאורה, כתובת אחרת שתוכל להועיל לעותרים.

90. תשובת המשיבים 1 ו-2 ודאי אינה פתרון לאדם שאין בישראל נציגות דיפלומטית של ארצו (כך למשל לגבי רבים ממבקשי המקלט מסודן); היא אינה מתייחסת לעובדה שרישום האבהות בעת הלידה בישראל הוא פעמים רבות תנאי לקבלת תיעוד ממדינת המוצא של ההורים, או לכך שילדים עלולים, כתוצאה מבעיות שונות בפניה לנציגויות זרות, להיוותר עם תיעוד חסר ופגום ועם שם משפחה בניגוד לבחירת הוריהם, במשך שנים ארוכות.

91. בענייננו: הפניה לשגרירות מדינת המוצא ודאי אינה פתרון לעותרים שהם מבקשי מקלט החוששים לפנות לנציגות ארצם. נציבות האו"ם לפליטים מנחה שאין להפנות מבקשי מקלט לרשויות ארצם לצורך קבלת תיעוד, בין היתר בשל החשש לפגיעה בבני משפחה שנותרו במדינת המוצא. בנוסף על כך, מערימה אריתריאה קשיים מיוחדים ואף מונעת תיעוד מאזרחיה שעזבו אותה שלא כדין ומבקשים מקלט במדינות שלישיות, או מתנה אותו בחתימה על מסמכי חרטה (במסגרתם הם מודים ב'עבירה' שביצעו ומתחייבים לקבל על עצמם כל עונש שיושת עליהם) ובתשלום 'מס' שנתי כבד.

רצ"ב עמדת נציבות האו"ם לפליטים ביחס לדרישה ממבקשי מקלט ופליטים להשיג מסמכים מרשויות מדינות המוצא שלהם, וביחס לגישה לשירותים קונסולריים בשגרירות אריתריאה, כנספח ע/34.

92. העותרים מבקשים להקדים ולומר שגם 'פתרונות' נוספים שעשויים המשיבים 1 ו-2 להציע, דוגמת עריכת בדיקת רקמות לצורך הוכחת האבהות, אינם פתרונות ראויים למצב אליו נקלעו בגין פעולותיהם ומחדליהם של המשיבים. עריכת בדיקת רקמות כרוכה בהליכים משפטיים (ר' סעיף 28א לחוק מידע גנטי, תשס"א-2000), בעלויות נכבדות ויש בה מימד של השפלת ההורים, אשר הצהרותיהם בדבר הורותם אינן מתקבלות. יפים לעניין זה דבריה של כב' השופטת פרוקצ'יה :

הסמכויות הנתונות בידי המשיב אינן אמורות לקבוע רף גבוה מדי להוכחת האבהות, העלול לגרום פגיעה ואף הכבדה מוגזמת על בני הזוג, ולהטיל חסמים מינהליים בלתי מידתיים שיקשו על רישום זיקת האבהות לקטין, ויעכבו את מימוש זכאותו של הקטין למעמד... בית משפט זה עמד לא אחת על הצורך להיזהר מהנחת חסמים כבדים מידי להוכחת זכויות, העלולים לפגוע באדם שלא לצורך... דרישות הרשות מהפרט כתנאי למימוש זכויות נבחנות במבחן הסבירות, וככל שהן בלתי מידתיות מבחינת משאבי הזמן, הממון, המאמץ ומשאבי הנפש הנדרשים מהפרט, וככל שהן אינן חיוניות להגשת התכלית הראויה של המעשה המינהלי, הן עלולות להיפסל (בפיסקה 40).

1. חוסר סבירות, חוסר מידתיות, שרירות ואפליה בהתנהלות המשיבים 1 ו-2

93. עמדת המשיבים המונעת את תיקון רישום ילדי העותרים, הגם שהרישום נעשה באופן חסר בשל התנהלות המשיבים, אינה סבירה ואינה מתיישבת עם חובות ההגינות של הרשות המנהלית. ההחלטה אינה מתחשבת בעקרון-העל של טובת הילד, שאמור להנחות את הרשות בכל פעולותיה (ר' עע"מ 5718/09 **מדינת ישראל נ' סרור**, פ"ד סד(3) 319 (2011)). עמדתם של המשיבים אף פוגעת בזכויות ההורים לפרטיות ולהגנה ולא-התערבות בחיי משפחה (ר' ע"א 2266/93 **פלוגי, קטין ואח' נ' פלוגי**, פ"ד מט(1) 221 (1995)). אי-מתן משקל לזכויות אדם בסיסיות אלה פוגם בהחלטה ופוסל אותה.

94. התנהלות המשיבים 1 ו-2 עושה פלסטר את הצהרות המשיב 1 והנחיותיו משנת 2006 כפי שבאו לידי ביטוי בנספח ע/20 וכן את פסק-הדין בפרשת **ויס** אשר הבהיר גם הוא את חובות המשיבים לרשום את הורות האבות בהתאם להצהרות העותרים. העותרים 3, 6 ו-9 נולדו כולם לאחר פסק-הדין בפרשת **ויס**, וסירובם של המשיבים לרשום את האבות (בין באופן ישיר על ידי המשיב 3, ובין בעקיפין על ידי הנחיית המשיבים 1-2) הפר את הצו המוחלט לפיו היה על המשיבים לרשום בהודעת לידת החי את כל הפרטים שמסרו העותרים (בפיסקה 66 לפסק-הדין).

95. החלטת המשיבים פוגעת באופן שרירותי בזכות העותרים לשוויון. היא יוצרת אפליה בינם לבין זוגות ישראלים (שגם בעניינם לא מתעוררת שאלת מעמד הילד כתוצאה מהכרה בהורות) ובינם לבין זוגות זרים אחרים אשר, בהתאם לנהלי המשיבים המשתנים תדיר, הצליחו להירשם בהודעות לידת החי של ילדיהם.

96. לבסוף יצויין שהחלטה אינה מידתית. התכלית שהיא נועדה לשרת אינה ברורה, ופגיעותיה רבות וקשות. אם תיוותר ההחלטה על כנה ימשך המצב כיום, בו לבני משפחה אחת שמות שונים וייחוס שונה, בו אבות מופרדים רשמית מעל ילדיהם ואינם יכולים לבצע עבורם פעולות יום-יומיים, וזהותם של הילדים וזכויותיהם נפגעות.

לאור כל האמור לעיל מתבקש בית-המשפט הנכבד ליתן את הסעדים המנויים בראשית עתירה זו, וכן לחייב את המשיבים בהוצאות המשפט של העותרים ובשכר טרחת עו"ד.

ענת בן-דור, עו"ד*
ב"כ העותרים

*עתירה זו נכתבה בסיועם הרב של הגב' אביטל רוזנפלד ומר יובל שפיצר מן התכנית לזכויות פליטים.

תל-אביב, 4.9.2017.